

SAVOIR-VIVRE

Sandra Newman

kitul de supraviețuire în literatura occidentală
sau cum să citești clasicii fără reverență

traducere din limba engleză de
MIHAI MOROIU

JA VOIR-VIVRE®

Colecție coordonată de Dana MOROIU

THE WESTERN LIT SURVIVAL KIT: How to Read the Classics Without Fear
Copyright © Sandra Newman, 2012
First published in Great Britain in the English language by Penguin Books Ltd.
All rights reserved

© Baroque Books & Arts®, 2013

Coperta © Baroque Books & Arts®
Imaginea copertei: Cristiana RADU
Concepție grafică: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU
Redactor: Ioana IERONIM

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NEWMAN, SANDRA

Lit kit: kitul de supraviețuire în literatura occidentală / Sandra Newman;
trad.: Mihai Moroiu; introd.: Sandra Newman. - București: Baroque Books & Arts, 2013

ISBN 978-606-93241-2-7

I. Moroiu, Mihai (trad.)

II. Newman, Sandra (pref.)

82.09

Niciun fragment din această lucrare și nicio componentă grafică nu pot fi reproduse
fără acordul scris al deținătorului de copyright, conform Legii Dreptului de Autor.

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Mulțumiri

Cartea de față nu ar fi existat, probabil, fără Howard Mittelmark, partener uneori de scris, uneori de cameră, cel care a sugerat proiectul și a ajutat, de la bun început, să prindă formă. Îi sunt recunoscătoare pentru comentariile și contribuțiile sale de-a lungul întregului volum, mai ales în secțiunile medievală și americană. Dincolo de asta, toate erorile îmi aparțin. (Cu excepția uneia! Dacă socotiți că ați ghicit greșeala lui Howard, trimiteți răspunsul. Câștigătorii vor fi răsplățiți cu ediția în tiraj limitat, legată în piele, cuprinzând o selecție a celor mai bune erori ale noastre.)

Introducere

În anii douăzeci, educatori ca Mortimer Adler au început să lanseze programe dedicate Marilor Cărți, iar casele editoriale i-au pus pe autorii clasici la dispoziția celor interesați, în serii de genul „bibliotecii pentru toți”, vândute la prețuri rezonabile. O cruciadă ambițioasă, menită să ofere literatură întregului popor, cu un succes fenomenal în atingerea unui obiectiv: din acel moment, nu doar absolvenții cursurilor de literatură, ci toți, fără excepție, au avut prilejul să se simtă vinovați că nu au citit Marile Cărți. În același timp, educația universală le-a asigurat tinerilor ocazia de a stabili, încă din vremea liceului, legătura dintre literatură și suferință. Până să ajungă la universitate, știau prea bine că *Sister Carrie*¹ este o operă impenetrabilă, bombastică și plicticoasă și că, indiferent ce limbă vorbea Shakespeare, numai engleză nu putea fi numită. Contagiată prin asociere,

---

¹ Roman al lui Theodore Dreiser (1900) (n. tr.).

literatura a început să prezinte tot atâta atractivitate cât studiile biblice.

Mai recent, editorii au recurs, cu oarecare succes, la hrănirea cu lingurița (*Ulise pe gustul oricui – ediție pentru supernătâangi*), la băgatul în sperieți (*1001 de cărți – Citește-le sau vei muri!!!!*) sau la mici tertipuri spirituale (*Influența lui Proust asupra veniturilor lui Alain de Botton*). Până și cei care nu vor să citească Marile Cărți citesc despre Marile Cărți. În fapt, lectura despre Marile Cărți a ajuns astăzi un gest de jertfă, la fel ca abonamentul la sala de gimnastică, unde nu ajungi să calci niciodată, sau ca separarea gunoiului pe categorii reciclabile, după care te urci la tine în SUV.

Un singur lucru rămâne fals în acest fel de abordare. Literatura înseamnă plăcere. Trebuie să te satisfacă emoțional, să-ți dea fiori intelectuali și să te amuze, de la cap la coadă. Iar dacă asta nu se întâmplă, nu trebuie să te încerce vreo vinovăție.

Cartea de față tratează literatura occidentală ca pe un parc de distracții. Oferă un ghid al diverselor opțiuni, sugerând care dintre ele sunt distractive, indiferent de vârstă, care sunt imposibil de plicticoase, indiferent de vârstă, și care te pot supune la munci, dar îți pun la dispoziție o experiență pe care pur și simplu altfel nu ai de unde să o alegi.

Cititorilor care au înghițit un oarecare eșantion de Mari Cărți, volumul de față le oferă o perspectivă unificatoare, un mod nou de a le pătrunde și mici glume pe seama autorilor mai mult sau mai puțin preferați. Iar pe cititorul care se apropie de literatura occidentală pentru prima oară (sau a doua oară, după ce s-a ars rău de tot cu ea în școală), volumul îl va ajuta să decidă care autori merită încercați.

Fiecărei opere în parte i se atribuie note de la unu la zece în ceea ce privește Importanța, Accesibilitatea și gradul de Amuzament. Am încercat să fiu cât mai obiectivă cu putință. Adică, este vorba de aprecieri subiective ale reacțiilor unui cititor mediu. Cu siguranță, ai putea fi o persoană care a parcurs Joyce cu ușurință sau care a descoperit delicii comice în *Litera stacojie*. Te rog să nu te neliniștești dacă ți se pare că întâlnești ciudățenii. Mai bine stai drept și fii mândru, înseamnă că nu ești un cititor mediu.

Notă: „Amuzament“ nu înseamnă „calitate“. *Paradisul pierdut* este o operă de geniu recunoscută. Dar e la fel de amuzantă ca atunci când rămâi blocat într-un congelator. În aprecierea acestui criteriu, am încercat să iau în considerare diverse surse posibile de amuzament, de la puterea de seducție a poeziei la atractivitatea paginilor de proză. Dincolo de asta, în discuție rămâne aprecierea valorii distractive a operei – și nu eventuala ei încadrare în rândul capodoperelor nemuritoare.

În accepțiunea volumului de față, literatură occidentală înseamnă ceea ce înveți la universitate, când mergi să studiezi literatură, fără intenția de a îndrepta dezechilibre sau de a redefini criteriile. El se concentrează asupra operelor considerate importante în spațiul de limbă engleză, ignorându-i pe Büchner, pe Mickiewicz și pe toți scriitorii albanezi din lume, fără să li se acorde a doua ocazie. Și nici prima.

Printre multe alte lucruri, autoarea de față, ca aproape tot restul lumii, ar fi mai fericită dacă literatura occidentală ar fi mai puțin dominată de bărbați albi. Însă, ca aproape tot restul lumii, nu am ce face – și nu-mi rămâne decât să nu mă las copleșită de acest gând și să mă apuc de băut. *C'est la vie*, care, așa cum știe oricine, nu este un bol plin de

cireșe. Și să fi fost, bărbații albi ar fi avut grijă să înghită fructele, cu secole în urmă, iar nouă, celorlalți, nu ne-ar fi rămas decât să spălăm bolul. Să recunoaștem, însă, că atunci când erau plini de acea energie sănătoasă a cireșelor, bărbații albi au scris cărți destul de valabile.

Capitolul 1

Grecia: Leagănul civilizației grecești

Termenul de „literatură clasică” se referă la opere ale vechilor greci și romani, scrise în perioada Antichității clasice – între aproximativ 900 î. Hr. și 400 d. Hr. Întreaga literatură occidentală provine, la urma urmei, de la greci și romani, deși adesea a mai făcut un ocol prin limba engleză și printr-o sticlă de whisky. Secole la rând, studiul limbilor clasice a fost considerat baza oricărei educații solide. Mulți dintre autorii pe care îi vom întâlni în paginile ce urmează au învățat aceste limbi moarte încă de pe când aveau cinci ani. Acum și ei sunt morți. O fi meritat? S-ar putea să nu aflăm niciodată.

În zilele noastre, se citesc doar câteva dintre operele grecești și latine de prim rang, aproape niciodată în original. Recomandăm cu tărie citirea operelor – în limba modernă la îndemână. Vei părea inteligent într-o măsură disproporționată față de efortul pretins. Și, indiferent că altcineva a făcut treaba cu adevărat dificilă, de traducere din greacă, te poți bucura în voie de toată stima. Dar nu

face greșeala să înveți greaca, pentru că te vei trezi plasat, din categoria „inteligent“, în cea de „prezență asexuată care deranjează“.

CLASIC INSTANTANEU

Notă: Dacă „literatura clasică“ se referă la opere din Antichitatea greacă și latină, termenul de „clasic“ a ajuns să fie atribuit oricăror lucrări vrednice de studiu, chiar dacă au fost scrise de portoricani, în anii șaptezeci. Nu confunda „literatura clasică“ și „clasicii“ – și, mai ales, niciuna din aceste categorii nu trebuie amestecată cu cea de „clasic instantaneu“.

„Clasic instantaneu“ este un oximoron întâlnit doar în citatele tipărite pe coperta a IV-a a cărților. Ce înseamnă? Ei bine, de obicei înseamnă că autorul citatului este un linguiștor vândut trup și suflet industriei editoriale. Alteori, însă, poate să însemne că e sufletul-pereche al autorului.

Grecia: Bazele

În Grecia antică, materialul care în zilele noastre ar sta la baza unui roman sau a unui scenariu era întotdeauna redat sub formă de poem. De fapt, discursurile politice erau scrise în versuri, filosofia era scrisă în versuri, relatările evenimentelor sportive erau și ele scrise în versuri. Mi-ar plăcea să vă pot spune că poezia era scrisă în proză, dar, vai! Poezia era și ea scrisă ca poezie.

O altă diferență: în acele vremuri, poezia era întotdeauna cântată, nu citită. O poetă ca Sappho compunea muzica pentru operele sale și le interpreta public. Și Homer era un cantautor. Iar lira era chitara acustică a acelor timpuri. De aici se trage și termenul de „poezie lirică“ – poezie

cântată în acompaniamentul lirei. Anumite cântece erau interpretate de grupuri pasionate de tineri sau tinere, care dansau în timpul cântului – cum fac astăzi Pussycat Dolls. Ceea ce atunci nu se considera trivial. Din câte se pare, zeilor le plăcea.

Chiar și după ce grecii au învățat să citească și să scrie, preferau să asculte cântăreți, în loc să citească poezie – la fel ca noi!

CUM SĂ PARI SPIRITUAL!

În orice conversație despre literatura clasică, dacă vrei să pari spiritual, strecoară, zâmbind detașat, „Homosexualitatea era considerată normală în Grecia antică, desigur.“ Cum toată lumea știe atâta lucru, este esențial să plasezi replica la timp, ca să nu ți-o ia altcineva înainte. Și dacă se întâmplă, fă cu ochiul și spune, „Când ești la Roma...”

HOMER

(probabil secolul al VIII-lea î. Hr.)

Cine a fost Homer?

Homer, dacă a existat cu adevărat, a fost probabil un bard ambulant, care primea mâncare, un loc de dormit și bașcișuri în schimbul distracției oferite seara. Unii cărturari fac speculația că partea a doua a *Odiseei* se întinde atât de mult din cauză că Homer ar fi găsit o gazdă cu bucătar bun și ar fi urmărit să obțină astfel câteva zile de ospitalitate în plus.

Interesant, dar este fapt aproape sigur că Homer, cel mai mare autor al Antichității, nu știa să citească și să scrie. Ceea ce a trecut nebagat de seamă, gândindu-ne că nici cei

din jur nu aveau aceste deprinderi. Întrebarea mai grea este nu dacă Homer știa să citească, ci dacă a fost o persoană în carne și oase. Astăzi, mulți au dubii că ar fi existat un om real, numit Homer, care a compus, de unul singur, *Iliada* și *Odiseea*.

Principalele teorii:

- Nenumărați poeți au cântat versiuni ale poveștilor, copiate și prelucrate de-a lungul generațiilor. Din cauză că poemele erau prea lungi să poată fi memorate cu fidelitate, o parte din materiale erau inventate ad hoc. Poemele, așa cum le cunoaștem, sunt rezultatul înghețării textului, în punctul în care grecii l-au consemnat. „Homer” era numele cu care cântecele erau asociate, prin tradiție, dar chiar dacă el a existat în realitate, de la moartea sa cântecele se schimbaseră de nenumărate ori.
- *Iliada* și *Odiseea* au fost scrise de două persoane diferite, care se cunoșteau bine între ele; probabil un maestru și discipolul său, sau tată și fiu, sau doi cowboy care se iubeau, în taină.
- Homer a fost femeie, teorie propusă de Samuel Butler, autor al romanului *The Way of All Flesh* (*Și tu vei fi țărână*). Atât de puțini cred în această versiune, încât cu atât mai mulți au citit *The Way of All Flesh*.
- În primul și primul rând, însă, Homer era orb. Grecii antici credeau în această versiune, care este plauzibilă, cecitatea fiind răspândită în rândul barzilor din toate tradițiile orale ale lumii. Neputând să devină fermieri, vânzători sau păstori, orbii optau pentru muzică. Același lucru și în marea tradiție a interpretărilor de blues, unde îi întâlnim, spre exemplu, pe Blind Lemon Jefferson și pe Blind Willie McTell și

pe Gropes Joe Washhouse și pe Al „Needs Glasses to Read” Possombone¹.

- Teoria potrivit căreia Homer ar fi fost clona lui Homer, trimis înapoi în timp, din viitor, ca să împiedice războiul galactic împotriva Legiunilor Bacteroide, în 2045, teorie pe care încă nu a propus-o nimeni. Ceea ce nu o împiedică să fie adevărată.

Iliada

În Grecia antică, se considera că poezia ar fi inspirată de una dintre cele nouă „muze”, zeițele artelor. Astfel, *Iliada* începe cu o invocare: „Cântă, zeiță, mânia ce-aprins pe-Ahil, Peleianul.” Versul este de departe cel mai faimos din carte, fiind și limita maximă atinsă de majoritatea cititorilor. Prin urmare, „Cântă, zeiță, mânia ce-aprins pe-Ahil, Peleianul” este citatul perfect, atunci când în conversație vine vorba de *Iliada*. (Vai, sigur vine vorba. Nu fiți vanitos.)

Cât recitați, luați un aer visător, ca și cum v-ar evoca multele ore de extaz petrecute sub bolta de curmal japonez, transportat de versuri divine.

DESPRE –AD

Sufixul –ad, uneori –id, înseamnă „care se referă la, despre”. Ili– este o formă scurtă pentru Ilion sau Ilium, cetatea troiană asediată în poem. Ne vom întâlni mai târziu cu *Eneida* lui Virgiliu (poem despre eroul Eneas) și cu *Dunciada* lui Alexander Pope (despre rivalii săi literari). În *The Sotweed Factor (Factorul de „iarba dracului”)*, de John Barth, eroul său scrie *Marylandiada*, despre Maryland. Aș putea

---

¹ Ultimele două nume sunt invenții ironice (n. tr.).

să continui la nesfârșit cu astfel de exemple, atât că acum nu-mi mai vine niciunul în minte.

Înainte de începutul propriu-zis al poveștii, Elena din Troia a fugit de la soțul ei, Menelau, cu o pușlama chipeșă, Paris. Drept urmare, toată flota grecească asediază Troia vreme de zece ani, cel mai mare efort material și uman făcut vreodată de dragul unei urmăriri.

În vremurile bune de demult, când civilizația nu era încă decât un vis urât, armatele învingătoare târau toate femeile națiunii învinse în sclavie, cu scopul de sex și/sau muncă silnică, oarecum în felul în care procedează francezii din zilele noastre. Această înrobire în masă îi scotea din minți pe soldații înfrânți, înainte de a fi uciși în masă. (Ca notă generală, toți eroii lui Homer erau analfabeți care considerau violul și genocidul proceduri normale. Generații întregi de băieți europeni au fost crescuți cu Homer. Ziceam și eu, așa.) Odată capturate, tinerele proaspăt transformate în sclave erau împărțite, cea mai bună revenindu-i căpeteniei armatei, următoarea secundului său și așa mai departe, până când soldații de rând se alegeau cu fete care arătau ca Salman Rushdie, sforăiau și nu aveau ureche muzicală.

La începutul poveștii, cel mai de seamă rege din rândul grecilor, Agamemnon, are o problemă. Noua sclavă aleasă cea dintâi de el, Chryseis, este fiica lui Chryses, preot al zeului Apollo. Simțindu-se insultat, Apollo îi nimicește pe greci, la grămadă. Furia zeului nu se potolește decât dacă tânăra sclavă este trimisă acasă. Regele Agamemnon se îmbufnează și se agită teribil, zicându-i celui mai bun luptător al său, Ahile, că are de gând să-i ia sclava, pe Briseis, în schimbul lui Chryseis.

Ahile se agită și mai tare și spune că, dacă va fi așa, nu are de gând să mai lupte; și să nu se plângă nimeni că n-a

știut, căci fără Ahile e vai și amar de greci, rămân bieți debili fără apărare, incapabili să mai facă ceva.

„Mda, mă doare-n cot”, zice Agamemnon.

Ahile se retrage turbat în cortul său, izbucnește în lacrimi și îi spune toată povestea mamei sale Thetis, o nimfă de râu.

„Doamne, cine m-a pus să fac copii?”, exclamă ea.

„Du-te și cere-i lui Zeus să pedepsească întreaga armată grecească, până când mă imploră să mă întorc la ei”, îi zice Ahile. (N.B.: Priviți în ansamblu, eroii lui Homer prezintă nivelul de dezvoltare emoțională al elevilor de clasa a treia.)

Ca să o scurtăm, Thetis consimte, iar Zeus îi dă ascultare, pentru că este una din favoritele sale, chiar dacă spune chiar el, cu gura lui, „Mă omoară nevastă-mea, dacă află ceva.”

Vreme de multe, multe pagini după aceea, Zeus pedepsește întreaga armie grecească, provocându-le înfrângere după înfrângere, în pofida efectivelor și puterii lor de foc superioare, și în pofida faptului că, ipocrit, le acceptă în continuare jertfele, râzând în pumni. (Hei! Nu cumva s-a întâmplat la fel și în Vietnam? Ceva e putred aici!)

În general, *Iliada* constă dintr-un șir de bătălii. Într-o scenă tipică, unul dintre eroi împunge cu vârful lăncii ochiul unui dușman muribund și, ridicându-l spre cer, pronunță un discurs care se limitează la „Ha, ha! Așa-ți trebuie!” Sângele curge în valuri, intestinele se revarsă, creierii se împrăscă, iar învingătorul triumfă cu un chiot vrednic de un personaj negativ din James Bond. Trebuie să fi existat o vreme când cititorii au descoperit în *Iliada* o combinație a bucuriilor filmului de acțiune cu cele ale filmului horror. Și unii cititori continuă să le descopere, dintr-un motiv sau altul. Altoră, în schimb, le transmite un sentiment straniu, ca și cum ar citi același fragment mereu, la nesfârșit.

Rezumat: Până la urmă, prințul troian Hector măcelărește, cu mâna lui, majoritatea grecilor, în vreme ce Ahile

stă la el în cort, cu brațele încrucișate. Când cel mai bun prieten al lui Ahile, Patroclu, cade și el ucis, Ahile intră în sfârșit în acțiune și îl omoară pe Hector. Ultima treime din carte constă mai ales din funeralii și bocete, inclusiv cu descrierea pe larg a competițiilor atletice care însoțeau funeraliile, în tradiția grecească. Acesta era tronsonul preferat al *Iliadei*, pentru greci, corespunzător paginilor de sport de astăzi.

HOMER CEL CU MULTE ADJECTIVE

Imposibil să nu răsfoiești orice introducere la *Iliada* ori la *Odiseea* fără să întâlnești o explicație a epitetelor.

Epitetele sunt determinante concise adăugate înaintea sau după numele unui personaj, ca „sprintenul Aiax“, „Athena cea cu ochi cenușii“ sau „Diomedede îmbâlnzitorul de cai“. Este cât se poate de verosimil să fi servit, inițial, ca să poată fi adăugate, în ultima clipă, ca să completeze numărul necesar de silabe dintr-un vers. Unele epitete sunt atribuite exclusiv unui anume muritor sau zeu, ca „fulgerătorul, Olimpicul, împăvezatul Zeus“ sau „Afrodita cea cu surâsul dulce (*philomeides*)“. Altele sunt mai generice, iar cele mai multe acoperă o gamă atât de largă, încât sunt ca și cum ai spune „Domnul Ahile“ și „Doamna Athena“. Aproape orice bărbat are „mâna vânoasă“ sau este „ca pomul înalt“ și „îndârjit în bătaie“, spre exemplu; în vreme ce toate grecoacele par să fi avut „plete frumoase“, fără excepție. Cântărețul din epoca lui Homer putea să apeleze la asemenea formule ori de câte ori se vedea în impas – foarte asemănător cu felul în care politicienii de astăzi recurg la sintagme lipsite de sens, ca „frați americani“, „în marea noastră țară“ și „nu voi crește impozitele“.

Odiseea

La începutul *Odiseei*, războiul troian s-a terminat, în sfârșit, și toți eroii cu brațe vânjoase s-au întors acasă. Odiseu, în schimb, încă nu a reușit să ajungă de la Troia în Ithaca natală, după zece ani. Nici nu e de mirare că supușii săi l-au declarat mort, iar casa lui Odiseu s-a umplut cu peste o sută de pretendenți la mâna Penelopei, soția sa, dornici să-i ocupe tronul de rege.

Din motive niciodată explicate, Penelopa le oferă ani la rând masă și casă celor peste o sută de bărbați, în loc să le zică „Mulțumesc, nu, n-am să mă mărit cu voi”. Nu este limpede nici de ce căsătoria cu Penelopa l-ar fi făcut automat rege pe cel ales, de vreme ce nu așa funcționează lucrurile în oricare pasaj din Homer sau în istoria Greciei. Unii cărturari susțin că acest detaliu al intrigii stă mărturie unei societăți patriarhale mai vechi. Fie e asta, fie echivalentul de secol al VIII-lea î. Hr. al unui subiect aiurea, de telenovelă.

Amestecul permanent al zeilor în treburile omenești este un alt aspect al literaturii grecești aparent exagerat astăzi. Iar intervenția divină nu se producea în numele unor țeluri mai înalte, ca să-i răsplătească pe cei drepți și să-i pedepsească pe răufăcători, așa cum ne-am putea aștepta. În general, motivele erau mărunte, zeii se lăsau convinși din vanitate, din gelozie sau pentru că îi solicita cineva greu de refuzat. Adesea se prezentau sub chipul vecinului de casă, aparent dispuși să dea sfaturi „practice”, altfel nesolicitate. Zeus se făcuse renumit pentru abilitatea sa de a lua orice formă îi trecea prin minte, ca să convingă fetele să facă sex cu el – taur, lebedă, o ploaie de aur. Se pare că nu-i trecuse prin minte că fetele ar fi fost dispuse să se culce cu cineva având înfățișarea de zeu grec.

Cam jumătate din *Odiseea* relatează călătoria lui Odiseu spre casă, în timpul căreia sunt uciși toți oamenii săi.

Cealaltă jumătate povestește cum i-a omorât pe toți pretenzenții din casă, cu ajutorul fiului său adolescent, Telemah. Zeița Pallas Athena îl însoțește pas cu pas, spunându-i ce trebuie să facă, înlăturând dușmanii din calea sa, făcându-l când invizibil, când irezistibil. Ieșind din formula simplă *deus ex machina*, am fi tentați să spunem „deus, fă-ți o viață doar a ta!”

Chiar dacă *Odiseea* este mult mai palpitantă decât *Iliada*, durează până să se pună acțiunea în mișcare. Homer se încălzește trimițându-l pe Telemah în lume, să-și caute tatăl. Narațiunea atinge intensitatea maximă atunci când se întâlnește cu niște oameni și iau masa împreună.

În cânturile 5–12, Odiseu se află la curtea regelui Alcinous, unde povestește toate aventurile sale de până atunci, de care a auzit toată lumea, chiar dacă nu mai știe precis de unde. Au fost reluate în nenumărate filme și cărți, deoarece sunt povești care și-au păstrat mereu vigoarea și, pe deasupra, pentru că autorii filmelor și cărților doresc să se știe că au citit *Odiseea*.

Cea mai cunoscută dintre ele rămâne probabil povestea sirenelor. În drumul său spre casă, Odiseu trebuie să treacă pe lângă insula sirenelor care, cu vocea lor prea frumoasă, îi ademenesc pe bărbați, iar ei își găsesc sfârșitul zdrobiți de țărnițele stâncoase și perfide. Odiseu este prea inteligent să cadă în cursă și își pune însoțitorii să-și vâre dopuri de ceară în urechi. Dar Odiseu vrea să le asculte pe sirene și le zice oamenilor săi să-l lege de catarg, fără dopuri. Este prima apariție documentată a „șoferului sacrificat” din istorie.

Odiseu mai trece printr-un incident cu ciclopii; într-un alt episod, vrăjitoarea Circe transformă echipajul în porci; și mai este o călătorie în lumea umbrelor, unde conversează cu mai mulți dintre eroi. De-a lungul acestor întâmplări, oamenii săi sunt uciși brutal, în vreme ce

Odiseu însuși este silit, în modul cel mai oribil și mai tragic, să se culce cu femeii frumoase. Putem ușor ghici cu ce personaj se identifica Homer.

Totul se vede cu atât mai limpede în partea a II-a a *Odiseei*, în care eroul ajunge în insula sa și-i găsește în casă pe pețitorii cei grosolani. Athena îi dă înfățișarea unui hoinar bătrân, fără vreun motiv anume, și își petrece nouă cânturi bântuind pe la curte, cerșind resturi și fiind tratat ca ultimul om de către nobili, bizar de asemănător cu tratamentul la care cu siguranță era supus și Homer, în vreme ce își compunea epopeea!

Povestea se încheie când Odiseu, ajutat de Athena și de fiul lui, îi ucide pe cei peste o sută de nemernici. Scena se desfășoară exact ca într-un film de acțiune de la Hollywood. Nemernicii ținesc uimitor de prost, în vreme ce personajele pozitive nu-și greșesc niciodată tirul, execută acrobații teribile, supraomenești, și simultan dau și replici scurte, dar tăioase. Însă la Homer toate acestea au o justificare simplă: unul dintre eroii pozitivi este un zeu atotputernic.

În latină, Odiseu echivalează cu Ulise.

	Importanță	Accesibilitate	Amuzament
<i>Iliada</i>	8	3	6
<i>Odiseea</i>	10	5	7

HESIOD

(secolul al VII-lea î. Hr., după toate aparențele)

Potrivit tradiției, grecii credeau că Homer și Hesiod ar fi fost contemporani. În realitate, Hesiod a trăit la un moment dat, după Homer. Tot ce putem ști cu siguranță este

că ambii au trăit în vremea dinainte ca oamenii să știe cu siguranță când au trăit oamenii. În cercurile literare grecești, perioada este cunoscută sub denumirea de Epoca Epică.

Deși o mare parte din versurile lui Hesiod sunt dedicate mitologiei, ele revin mereu în prezent și, spre deosebire de Homer, el vorbește și despre sine. În vreme ce Homer este poetul aristocraților, Hesiod se adresează în primul rând clasei muncitoare. Ultima diferență dintre cei doi este că pe Hesiod nu e musai să-l citești.

Ce trebuie să știi despre Hesiod

1. Se pronunță cu accent pe ultima silabă. Sau cum vrei.
2. A scris *Theogonia*, despre originea zeilor.
3. A mai scris și *Munci și zile*, un lung poem-almanah cuprinzând vorbe înțelepte și sfaturi agricole nesistematizate; când să ari, ce lemn să folosești la plug, cum să-ți vânturi servitorii și să dregi busuiocul. *Munci și zile* i se adresează fratelui lui Hesiod, Perses, și nu din iubire, ci pentru că Perses a pus mâna pe moștenirea familiei prin mituirea unor judecători corupți, episod peste care Hesiod nu a trecut niciodată. Drept urmare, *Munci și zile* cuprinde o mulțime de discuții inutile despre Perses și oficialii respectivi. „Ești un idiot fără pereche”, îi reproșează mereu Hesiod fratelui său.
4. Singurul poet grec al vremii care nu scria ca Homer.
5. Destul de amuzant, pentru un grec antic – și mult, mult mai succint decât Homer.

	Importanță	Accesibilitate	Amuzament
<i>Theogonia</i>	3	6	6
<i>Munci și zile</i>	3	6	7